

Каплиця Боїмів у Львові —

недосліджена загадка XVII століття

Скульптура зроблена з каменя з використанням металу (з нього виготовлено вінок). Львів'яни мають щастя хоча б і щоденно підіймати очі на схилену кам'яну постать Христа, який ніби їх застерігає.

Іконографія скорботного Ісуса найчастіше зустрічається в народному мистецтві, у придорожніх каплицях. Чому саме таку скульптуру вирішив поставити на родинній каплиці заможний купець Боїм? Цього достеменно не відомо, як і не виявлено ніяких первинних витоків, невідомим залишилося й ім'я автора цієї знаменитої скульптури.

Президент Фонду збереження історико-архітектурної спадщини Львова Андрій Салюк упродовж десяти років досліджує каплицю Боїмів, а Львівська організація Українського товариства охорони пам'яток, яку він очолює, опікується унікальною пам'яткою архітектури. Він припускає, що ця скульптура зроблена Георгієм Боїмом для себе. Скульптурою Христа замовник висловив свій протест. Адже

Галина Терещук

Мабуть, кожного, хто бував у Львові, вражала неймовірною красою каплиця Боїмів, пам'ятка архітектури у стилі нідерландського маньєризму початку XVII століття. Та ось історія родинної усипальниці купця Боїма досліджена лише частково. Виявляється, довкола каплиці Боїмів більше вигадок і легенд, аніж правди.

Однак деякі відкриття, зокрема щодо скульптури скорботного Ісуса на даху каплиці, стали відомими завдяки останнім дослідженням. "Перехожий, зупинись і подумай, чи твоє страждання є більшим, ніж моє" — ці слова латиною важко побачити знизу. Саме вони написані під двометровою скульптурою задумливого Ісуса на даху каплиці. Христос із сумом дивиться донизу, на щоденну людську суєту.

перш аніж стати католиком, він був протестантом. Оскільки всі елементи в каплиці мають глибинне значення, відтак не випадково з'явився і образ скорботного Ісуса, що не було характерним для католицизму того часу.

“Мені здається, що саме відомий художник Дюрер найбільш розвинув тему скорботного Христа. На його знакових роботах зображений саме такий Ісус. Він до цієї теми звертався навіть у саркастичному проєкті на честь перемоги над селянами у селянській війні в XVI-му столітті. Митець увінчав скульптуру скорботного селянина, який журиться над поразкою. Посадив селянина у таку позу, в якій попередньо Дюрер зображав Христа, і подає цей образ, порівнюючи журбу селянина з тугою, яку мав Христос на горі Оливній”, – розповідає Андрій Салюк.

За його словами, він не випадково це пригадав, оскільки Альбрехт Дюрер прихильно ставився до реформації: “Георгій Боїм теж був протестантом, доки не приїхав до Львова. Тут він прийняв католицизм. Про це йдеться в численних архівних матеріалах. Але чи навернувся він щиро і духовно, чи задля того, щоб бути тут патрицієм, нормально існувати в католицькому світі?”

На думку Андрія Салюка, в даному разі використано скульптуру Христа скорботного, іконографія якого йде саме від Дюрера, симпатика реформації. “Скорботний селянин визнав поразку. Боїм скорився з переходом на католицизм. Можливо, він сумує і переймається цією темою, а, можливо, у душі, глибоко в серці лишаються речі, які вилились у таку форму протесту, бо для католицизму таке зображення Христа стало традиційним значно пізніше”, – каже Андрій Салюк.

Численні таємниці каплиці Боїмів... Дослідник припускає, що автором скульптури міг бути

Андрій Бемер, німець за походженням, якого називають архітектором родинної усипальниці. Каплицю було побудовано на території тогочасного міського цвинтаря поблизу Латинської катедрі. Саме Андрій Бемер, імовірно, і переконав Георгія Боїма будувати каплицю не в стилі пізнього ренесансу, а в стилі маньєризму.

Це є також загадкою пам'ятки архітектури: чому Боїм змінив свою думку? Залишається таємницею і те, чому в каплиці зображено сюжет старозавітного жертвування ягняти, а "Тасмна вечерея" в іконостасі представлена не в центрі каплиці, як і саме розп'яття Ісуса. Ймовірно, коли компоували композицію інтер'єру, це мало глибокий зміст, але його ще мають розкрити теологи.

Каплиця була різнокольоровою, а не сірою: її покривали фарбою чотири рази, у первісному ж вигляді вона була поліхромною і ззовні, і всередині. Про це свідчить наявність залишків багатобарвного живопису на стінах каплиці. "Наші дослідження якраз доводять: усі скульптури на нині чорному фасаді були розмальовані так само, як і скульптури в інтер'єрі. Червоні плащі, намальовані обличчя, намальовані очі. Уявіть собі, як вона виглядала. Каплиця була кольоровою, і це до нашого сумного розуміння відправи за упокій", – каже дослідник.

Сучасні технічні можливості дозволяють так підсвітити будівлю, щоб уночі надавати їй первіс-

ного кольорового вигляду. Наразі це лише у мріях президента Фонду збереження історико-архітектурної спадщини Львова.

Усі елементи каплиці, на щастя, збереглися, зокрема, й усі первісні дерев'яні елементи інтер'єру. Серед них і дерев'яні кольорові лави, які розписані рослинним орнаментом в угорському стилі. Виявляється, їх було більше, ніж залишилося.

Вхідні двері у каплицю замінили, за припущенням Андрія Салюка, найпізніше на початку XIX століття. Але ковані елементи – замок, ручка, оздоблення – оригінальні, перенесені з первісних дверей на нову дерев'яну основу.

Легендою виявилось й те, що родина Боїмів могла підземним ходом проходити зі свого помешкання на Староєврейській вулиці до каплиці – у цьому місці під землею були крипти з похованнями.

Останні археологічні дослідження виявили, що крипти під родинною усипальницею Боїмів були ще до її побудови, під іншою попередньою спорудою. Прохід під землею міг використовуватися для іншої каплиці, але не родинною Боїмів, зазначає Андрій Са-

люк. До того ж достеменно не відомо, де саме мешкала родина. Одна з версій – її будинок був на вулиці Шевській.

У каплиці Боїмів відправляли служби переважно за упокій. У криптах усипальниці спочивали три покоління Боїмів. Усього в усипальниці було поховано 14 членів родини.

Австро-угорська влада на початку XIX століття перенесла всі поховання з центральної частини міста на нові львівські цвинтарі. Але де саме перепоховані Боїми, невідомо – на Личаківському чи на Стрийському. Якщо на останньому, то цей цвинтар було зруйновано, і деякі скульптури перенесли на Личаків. Решту кам'яних надгробків подрібнили на щебінку й посипали нею доріжки в місті.

Немає однозначної відповіді дослідників і щодо походження відомого купця Георгія Боїма, який приїхав до Львова у XVI столітті з Угорщини.

Джерело:

<http://www.radiosvoboda.org/content/article/1950066.html>

Фото Івана Дивного

